

YTTRANDE

Till
Samhällsbyggnadskontoret – Plan
Södertälje kommun
151 89 Södertälje
E-post: sbk.plan@sodertalje.se

Samråd om program för Almnäsområdet inom Tveta i Södertälje (Dnr 2010-01384-214)

Naturskyddsföreningen i Södertälje ber härmed att få lämna följande synpunkter på rubricerade samrådsförslag, bestående av Programhandling och Behovsbedömning.

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn anser att utgångspunkten för programmet är dels att förse Stockholmsområdet med en strategiskt lämplig plats för ett logistikcenter, dels bidra till att tillgodose behovet av bostäder. Vad gäller skälet för bostäder delar vi därmed inte programförslagets skrivning om att ny bostadsbebyggelse i Almnäs syftar till att öka Södertäljes attraktivitet som bostadsort.

Vi har redan tidigare haft tillfälle att sätta oss in i vad det skulle innebära att etablera ett logistikcentrum ungefär enligt de förslag till mini- och maxalternativ som nu föreligger. Slutsatsen är att vi inte funnit att vi inte motsätter oss ett sådant, inte obetingat men principiellt.

Vad gäller bostäder så motsätter vi oss bestämt att områden för sådana lokaliseras mellan Måsnaren och Svealandsbanan. En sådan exploatering kommer att förstöra eller åtminstone avsevärt eliminera ett av de finaste och mest frekventerade friluftsområdena i Södertälje. Därtill kommer den aktuella ”gröna kilen” att decimeras på ett icke godtagbart sätt, liksom det upphävande av det utvidgade strandskyddet som föreslås. Det är även av hållbarhetsskäl förkastligt med bostäder här på grund av de dåliga möjligheterna till kollektivtrafikförsörjning, och därmed ett stort bilberoende.

I kommunens förslag till ny översiktsplan nämns förvisso tanken att på lång sikt koppla samman den s k Tvetastaden med området vid Södertälje Syd, samt att Almnäs då ”utvecklas ... till att bli en del av Södertälje stad”. Men faktum är att denna plan inte precis pekar ut var nya bostäder ska lokaliseras utan enbart skissar idéer om framtida utbyggnadsriktningar. Därför är det fel att, som programförslaget gör, ta översiktsplanen till intäkt för förläggning

av bostäder just här. Översiktsplanen fastslår följande att nya bostadsområden utan anslutning till redan befintlig bebyggelse eller som inte är väl försörjda med kollektiva kommunikationer inte ska komma till stånd, eller i alla fall motverkas, av långsiktiga hållbarhetsskäl. Därmed strider programmets förslag faktiskt mot intentionerna i denna plan.

Vi är positiva till förslaget till lokalisering av bostäder mellan väg 516 och Svealandsbanan och bort mot Långsjön. Här föreligger möjligheter till relativt stora utbyggnadsområden, och vi menar att det mycket väl kan rymma ett tillräckligt antal bostäder för att säkra Södertäljes långsiktiga bostadsförsörjning utan att området mellan Måsnaren och Svealandsbanan tas i anspråk. Området är ”oanvändbart” för bostäder fram till 2029 pga den beslutade bergtäckten, men det är ju ändå utbyggnadsplaner på mycket lång sikt vi talar om. Området har ett bra läge beträffande kollektivtrafik. Det lokaliseras som en förlängning av Jumstaberg, vilket innebär en sammanhängande bostadsstruktur; dvs bra ur hållbarhetssynpunkt. En klar bonus för invånarna här är förstås att de med ett obebyggt område norr om Svealandsbanan får tillgång till ett stort, obrutet naturområde.

Översiktsplanen är mycket bestämd vad gäller att värna ett ordentligt strandskydd; något som det nu aktuella programförslaget definitivt inte gör eftersom det till och med föreslår upphävande av det utvidgade strandskyddet om 300 meter och en begränsning till bara 100 meter. Förslaget håller därtill öppet för att på sikt även kunna inskränka strandskyddet ytterligare.

Vi kräver härmed att det utvidgade strandskyddet om 300 meter ska fortsätta att gälla enligt dagens situation, både vad gäller Måsnaren och Långsjön. Detta därför att vi anser att dessa områden inte saknar den i programförslaget påstådda betydelsen för att tillgodose strandskyddets syften. Ingen inskränkning av strandskyddet får heller ske där det är 100 meter, varken i när- eller framtid.

Synpunkter i detalj

Utgångspunkter/övergripande målsättning

Enligt vår mening är utgångspunkten för programmet dels att förse Stockholmsområdet med en strategiskt lämplig plats för ett logistikcenter, dels att bidra till att tillgodose behov av bostäder. När programförslaget inleds med formuleringen att området utgör ”en strategiskt lämplig plats för en kombiterminal och de stora outnyttjade områdena utgör resurs för utveckling av logistikcentrum lämpligt för verksamheter med behov av stora ytor och goda logistiska förhållanden” kan vi bara hålla med.

Men när förslaget därefter formulerar ett antal övergripande mål, där det första är att ”Områden för ny bostadsbebyggelse ska bidra till att öka Södertäljes attraktivitet som bostadsort”, så omvandlas det på ett försåtligt sätt målet om att tillgodose behovet av nya bostäder till ett annat mål, nämligen att förse Södertälje med attraktiva sådana – vilket är en helt annan sak. Därmed inte sagt att de inte kan kombineras!

Vidare är det formulerade målet försåtligt i relation till de inledande orden om ”stora outnyttjade områden” i det att det indikerar att även föreslagna områden för bostäder är outnyttjade idag. Men så är ju inte alls fallet. I själva verket föreslås ju huvuddelen av de nya bostäderna att förläggas till ett av de områden kring Södertälje som är absolut mest utnyttjat för friluftsliv i olika former.

Logistik m fl verksamheter

Vi har under de år som pågått sedan försvaret lämnade Almnäsområdet följt diskussionerna om dess framtida användning, från idéer om ett stort bostadsområde via hästsportbana mm till logistikcentrum. Den senare användningen var för övrigt den huvudinriktning som rådde för två år sedan, då vi gjorde en studie av ett förslag om en MC-bana i området mellan järnvägen och Långsjön. Inom parentes sagt ifrågasatte vi en sådan MC-bana här, framför allt på grund av de störningar det skulle kunna innebära för de boende - och tillkommande boende - i Jumstaberget samt verksamheten med hästar kring Hummeldal, men också just på grund av ett kommande logistikcentrum med eventuellt behov av detta område.

Vi har alltså redan tidigare haft tillfälle att studera och fundera på vad det skulle innebära med ett logistikcentrum ungefär enligt de förslag till mini- och maxalternativ som nu föreligger. Slutsatsen är att vi inte funnit att vi inte vill motsätta oss ett sådant, dock inte obetingat eftersom det inte presenterats i detalj, men ändå principiellt.

Detta låg också till grund för vårt beslut att inte ge synpunkter på den trafikplats på E20 som tidigare varit föremål för samråd – och som de facto är en förutsättning för en rimlig försörjning av kommunikationer för hela området. En lösning som innebär att logistikområdet försörjs via Tvetavägen eller den gamla riksvägen norr om E20 är inte realistisk. En försörjning via Nykvarn och dess trafikplats vid E20 är knappast rimlig pga att huvuddelen av trafiken helt klart kommer att ske mot Södertälje- och Stockholmshället.

Bostäder

Om förslaget om logistikdelen inte är någon nyhet för oss så är däremot de mer preciserade förslagen om nya bostadsområden inom planområdet det. Och om vi, som ovan sagts, i princip godtar logistikdelen så är vi desto mer negativa till huvuddelen av den lokalisering av bostäder som föreslås.

Nej till bostäder mellan Måsnaren och Svealandsbanan

Det som tidigare presenterats offentligt vad gäller lokalisering av nya bostäder är bara det som skissats översiktligt i kommunens förslag till ny översiktsplan (ÖP 2012). Efter att vi nu tagit del av programförslagets mer konkreta förslag så vill vi härmed redovisa vår starkt negativa inställning till huvuddelen av de lokaliseringar som föreslås, nämligen de som är förlagda till området söder om Måsnaren och norr om Svealandsbanan, dvs stora delar av området mellan Stadan/Nabben och logistikcentret. Nedan benämner vi detta som den ”norra delen”. Vad gäller den södra delen, mellan Svealandsbanan och Tvetavägen, är vi däremot mer positiva. Vi återkommer nedan till detta.

I ÖP 2012 nämns förvisso tanken att på lång sikt koppla samman den sk Tvetastaden med området vid Södertälje Syd samt att Almnäs då ”utvecklas ... till att bli en del av Södertälje stad”. Men samtidigt skriver man att ”medan Tvetastaden antagligen får fokus på logistik och andra verksamheter får Almnäs fokus på logistik och andra verksamheter”. Faktum är, som antytts ovan, att ÖP 2012 inte precis pekar ut var nya bostäder ska lokaliseras utan enbart skissar idéer om framtida utbyggnadsriktningar för sådana, och överlåter åt kommande program att redovisa mer detaljerade förslag.

Därför är det fel att, som programförslaget för Almnäs gör, ta ÖP 2012 till intäkt för en fastställd inriktning med en exploatering som så uppenbart kommer att förstöra eller åtminstone avsevärt eliminera ett av de finaste och mest frekventerade friluftsområdena i Södertälje.

ÖP 2012 fastslår att nya bostadsområden utan anslutning till redan befintlig bebyggelse eller som inte är väl försörjda med kollektiva kommunikationer inte ska komma till stånd, eller i alla fall motverkas, av långsiktiga hållbarhetsskäl. Må vara att det talas om att Almnäs, Tvetastaden, Hovsjö och Södertälje Syd på lång sikt ska knytas ihop – men att ta hela markområdet mellan Almnäs och de övriga i anspråk för bebyggelse förefaller orimligt, inte minst med tanke på de produktiva åkermarkerna där, men också på grund av att den aktuella gröna kilen då fördärvas. Tvärtemot vad som förespeglas strider programmets förslag därmed mot intentionerna i ÖP 2012.

Bevara strandskyddet och de obebyggda naturområdena

Därtill kan läggas att ÖP 2012 är mycket bestämd vad gäller att värna ett ordentligt strandskydd; något som det nu aktuella programförslaget definitivt inte gör eftersom det till och med föreslår att upphäva det utvidgade strandskyddet om 300 meter, som råder inom vissa områden, för att istället begränsa detta till bara 100 meter. Förslaget håller därtill öppet för att på sikt även kunna inskränka strandskyddet inom delar av de områden där det är eller föreslås att bli 100 meter.

Vi kräver härmed att det utvidgade strandskyddet om 300 meter ska fortsätta att gälla enligt dagens situation, både vad gäller Måsnaren och Långsjön. Detta därför att vi anser att dessa områden inte saknar den i programförslaget påstådda betydelsen för att tillgodose strandskyddets syften.

Vi anser programförslagets motiveringar för en så begränsad strandskyddszon som 100 meter vad gäller Måsnarens sydvästra strand som mycket märkligt. Man skriver att ”de konkurrensfördelar som bostadsbyggande i strandnära läge medför bedöms i det här fallet som avgörande på grund av området stora avstånd till staden”. Vi förstår inte vad den uttalade ”konkurrensen” avser. Är det kanske gentemot andra kommuners strävan att (också) attrahera nya invånare, företrädesvis sådana med mycket god ekonomi? Att detta skäl – om det är det som åsyftas - får motivera inskränkningar i strandskydd kan inte accepteras. Eller är skälet kanske att avståndet från den centrala staden i sig skulle verka avskräckande? I så fall tror vi att det är tvärtom. Detta avstånd kommer istället att uppfattas som attraktivt även jämfört med andra delar av de föreslagna bostadsområdena. Dessa kommer ju i sin helhet att bli så dåligt försörjda med kollektivtrafik – som vi uppfattar det inte alls! - att användning av bil (även där) helt säkert kommer att bli huvudalternativet. För övrigt är ju just det område med strandskydd som föreslås för bostäder de facto beläget närmare den centrala staden än de övriga områdena vad gäller cykel! Detta i och med den cykel- och gångväg på den gamla järnvägsbanken som föreslås.

Att hålla öppet för ytterligare inskränkningar av strandskyddet ”om ny bostadsbebyggelse kommer att föreslås närmare än 100 meter från stranden” anser vi inte acceptabelt. Denna programförslagets ”gardering” vill vi därmed ska utgå.

Utöver vad som av oss ovan anförs mot bostadsbyggande i den norra delen, baserat på principen om hållbart byggande, så vill vi betona detta områdes stora betydelse för allmänheten. Det är ju ett av Södertäljes allra mest frekventerade för friluftssändamål; kanske

det allra mest frekventerade. Södertälje kommun har för övrigt övergett Bastmora till förmån just för Tveta Friluftsgård och dess omgivande natur.

Här bedrivs en omfattande verksamhet vad gäller sådant som orientering, motionslöpning, skidåkning och – i/på vattnet – bad, skridskoåkning, skidåkning. Ett antal slingor för skidåkning och löpning – från 1.5 till 10 km - är anlagda inom området. Här huserar SNO – Södertälje-Nykvarn Orientering, en av Sveriges bästa orienteringsklubbar med 350 medlemmar. Hit gör skolor och förskolor utflykter, liksom föreningar och organisationer. Bär- och svampplockning är legio.

Att stora delar av ovan nämnda verksamheter skulle påverkas negativt av ett bostadsbyggande i dessa skogar är uppenbart. De långa slingorna kommer helt enkelt inte att kunna existera. Programförslagets påstående om att ”området vid Måsnarens sydöstra hörn, som är välanvänt för olika förenings- och friluftaktiviteter, kommer inte att påverkas av programförslaget” gäller bara aktiviteter som äger rum i friluftsgårdens absoluta närhet, men är givetvis osant vad gäller verksamheter som innefattar t ex orientering, skidåkning, terränglöpning, övernattnings i natur mm. Att själva naturupplevelsen; att vistas i natur; kommer att påverkas negativt är lika uppenbart pga den ständiga närheten till bebyggelse, ibland visuellt närvarande. Beträktat från sjön, och andra sidan sjön, kommer bebyggelse så nära stranden som 100 meter helt klart att synas eller åtminstone skymta fram. Detta kan mycket väl gälla på flera ställen även där bebyggelsen förekommer på längre avstånd från stranden; i synnerhet där den blir högt belägen.

Värna grönkilen!

Flera skrivningar i programförslaget uppfattar vi som enbart försök att vända blicken bort från de ur natursynpunkt mycket stora negativa verkningar som förslaget kommer att åstadkomma. Detta gäller till exempel ”Grönkilens funktioner och kvaliteter ska så långt möjligt behållas och förbättras i nära symbios med den föreslagna bostadsbebyggelsen. Bostadsbebyggelsen ska placeras och utformas på natur- och rekreationsvärdenas villkor”, liksom att ”tillgängligheten till kilen ska öka genom att den kopplas samman med programområdets grönstruktur”.

Programförslagets skrivningar om att ”Grönkilens funktioner och kvaliteter ska så långt som möjligt behållas och förbättras i nära symbios med den föreslagna bostadsbebyggelsen. Bostadsbebyggelsen ska placeras och utformas på natur- och rekreationsvärdenas villkor”, liksom att ”tillgängligheten till kilen ska öka genom att den kopplas samman med programområdets grönstruktur”, uppfattar vi som enbart försök att vända blicken bort från de ur natursynpunkt mycket stora negativa verkningar som förslaget kommer att åstadkomma. Samma typ av ”dimridåer” anlägger förslaget när det talar om att grönkilens ”funktioner och kvaliteter” ska bibehållas! Detta framstår som mycket märkligt. Det är ju att behålla grönkilen *i sig* som är det väsentliga!

Ytterligare exempel på märkliga skrivningar i detta sammanhang är påståenden om att ”den gröna kilens potential (kan) utvecklas trots ingreppen”, nämligen ”genom en medveten stadsplanering, utveckling av upplevelsevärden, ökad tillgänglighet och god information”. Med en sådan motiveringskonst kan i princip vilka som helst ingrepp i naturen fås att framstå som fördelaktiga.

Programförslaget skriver på ett flertal ställen om ”tillgänglighet”, i stil med att ”tillgängligheten till naturen i tätorternas närhet öka”. Vi är i allmänhet negativa till detta sätt att använda detta begrepp, eftersom ”tillgänglighet” i dessa sammanhang oftast innebär

klartecken för viss exploatering av, eller åtminstone intrång i, naturen, nämligen i form av gångvägar, belysning, parkeringar, rekreationslokaler etc - vilka ofta påverkar naturen i sig negativt. Det är ju naturen som ska bevaras, inte "tillgängligheten"! Att naturen är tillgänglig definieras av att den är allmän och möjlig för alla att beträda och nyttja för friluftssändamål, inte att det finns upplysta vägar dit.

Att, som programförslaget gör, förminska påverkan av intrånget av bostäder på den regionala grönsstrukturen genom att påpeka att bergtäkten i Jumstaberg kommer att göra ett ännu större intrång uppfattar vi som enbart försåtligt. Hur kan "förstörelsen" i bergtäktsområdet motivera stora ingrepp på annat håll?

Samma sak gäller det i beklagande ordalag anförda faktumet att denna bergtäkt kommer att begränsa markutnyttjandet under lång tid framöver. Det är förvisso sant - men det är ju just på lång sikt som bostäder här ändå blir aktuellt! Vid det laget kommer område att erbjuda utmärkta möjligheter för bostäder; och den "förstörelse" av marken som då skett kan faktiskt innebära möjligheter till kreativa och spännande byggnadslösningar, som tar tillvara detta på ett positivt sätt.

Området mellan väg 516 och Svealandsbanan

Därmed är vi inne på den andra delen av de områden som föreslås för bostäder, dvs den södra delen, den som föreslås lokaliseras i anslutning till Tvetavägen och bort mot Långsjön. Här föreligger en helt annorlunda situationen än beträffande den norra delen. Beträffande den södra delen anger förslaget, om än mera vagt än beträffande den norra, också möjligheten till relativt stora utbyggnadsområden. Som ovan nämns är området idag förvisso "oanvändbart" för bostäder pga den beslutade bergtäkten, men när tillståndet för denna går ut 2029 är läget annorlunda.

Det är ju ändå utbyggnadsplaner på mycket lång sikt vi talar om - och här ser vi det som utmärkt att bygga bostäder även av andra, viktigare, skäl än det ovan nämnda. För det första har det ett bra läge beträffande allmänna kommunikationer/kollektivtrafik, för det andra kan det lokaliseras som en förlängning av Jumstaberg, där för övrigt en utvidgning åt öster redan pågår (vilket innebär en sammanhängande bostadsstruktur; dvs bra ur hållbarhetssynpunkt) och för det tredje, kanske viktigast, så innebär det att de fina och av allmänheten mycket utnyttjade stora obrutna naturområdena i norr, upp till Måsnaren, bibehålls, inkl den för naturupplevelsen eftertraktade närheten till just Måsnaren. Detta naturligtvis förutsatt att den norra delen avskrivs för lokalisering av nya bostäder, dvs som vi kräver.

Därutöver önskar ju Fortifikationsförvaltningen ytterligare utbyggnad med bostäder i dessa regioner. Vi menar att detta område, dvs mellan kamratstugan och Jumstaberg, i anslutning till Tvetavägen, mycket väl rymmer önskat antal bostäder; naturligtvis beroende på hur dessa utformas. Därmed kan Södertäljes långsiktiga bostadsförsörjning säkras utan att den norra delen tas i anspråk.

Det är i sammanhanget värt att något betrakta Nykvarns del av programområdet. Även om vi av hållbarhetsskäl ställer oss frågande till denna kommuns förslag om ett nytt mindre bostadsområde i västra delen av Långsjön, i närhet av Vackstareservatet, så innebär ett sådant i alla fall ett underlag för ytterligare förbättrade kollektivtrafikförbindelser - något som då givetvis kommer även Södertäljes invånare i ovan nämnda bostadsområden till del.

Energiushållning och klimatpåverkan

Kollektiva förbindelser mm

När programförslaget berör de föreslagna bostadsområdenas försörjning med kollektivtrafik så är det i princip enbart området utmed Tvetavägen som berörs. Här instämmer vi i antydningarna om att dessa kan komma att få en god tillgång till kollektiva förbindelser, med ett maximalt gångavstånd om 800 meter. Men märkligt nog behandlas inte alls det norra området, dvs mellan Svealandsbanan och Måsnaren, vad gäller kollektivtrafik. Därmed förtigs helt det faktum att sådana inte alls här kommer att bli aktuella. Detta är vi mycket kritiska mot, och det är i sig ett av de många skälen till att vi motsätter sig bebyggelse här. Att minska beroendet av bilåkning är en av de allra viktigaste åtgärderna för att minska klimatpåverkan från förbränning av fossila bränslen. En klimatsmart lokalisering av bostäder är i detta avseende fundamentalt – och här platsar definitivt inte denna norra del

Vad gäller de i sammanhanget viktiga cykel- och gångförbindelser har vi inget att invända mot programförslaget på detta stadium.

Byggnaders energiförsörjning

Beträffande byggnaders energihushållning anser vi inte att det räcker med att konstatera att ”vilket behov av energitillförsel som tillkommande bebyggelse kommer ha beror på hur energisnål bebyggelsen blir”. Vi menar att det ska ställas krav på **att** bebyggelsen ska vara energisnål, i enlighet med de principer för lokalers krav som ställs i uppvärmning som anges i de riktlinjer som redovisat ÖP 2012 liksom i Södertälje kommuns Miljöprogram 2012-2016 samt i Klimat- och energiplan 2011-2014. Det innebär att byggnaderna ska utformas som NNE-hus, och att uppvärmning med direktverkande el eller fossila bränslen inte godtas.

Vår kontaktperson i detta ärende är Lars Klasén, 073-5638001, lars.klasen@telia.com.

Södertälje den 30 september 2012

Naturskyddsföreningen i Södertälje-Nykvarn

Anders Lerner
Ordförande
076-6480874
anders.lerner@naturskyddsforeningen.se